

a dokonca i hlemýždě *Helicella striata* MÜLL. a *Helicella candicans* L. PFR. kteří se skalním stepem obvykle vyhýbají. Je to patrně větší sprašová příměs v podkladu, která na některých místech umožňuje existenci těchto druhů.

V křovím porostlých kameništích na úpatí skal při železničním náspu žijí měkkyší *Lacinaria biplicata* MTG., *Gonioidiscus rotundatus* MÜLL. a *Oxychilus cellarius* MÜLL., kteří ukazují, že úpatí bylo před postavením železnice patrně porostlé xerothermními háji a křovinami.

Jak vidíme, hosté Kalvarie většinu xerothermních měkkyšů žijících v Českém Sítodohří. Zvláštností je výskyt meridionálního druhu *Abida trumentum* DRAP., který ve Sítodohří žije jinak jen na Radobýtu a u Biliny, ač je dosti hojný ve středních Čechách, zvláště na vápencích Českého krasu. S hlediska malakozoologického má Kalvarie velkou důležitost v tom směru, že je to jedno z velmi mála xerothermních stanovišť na rule a svoru, které chová bohatou mělkofaunu. Skalní step zde trpí přítomností železnice, která spodní úsek stráně znečišťuje sazími a popelem a v suchých obdobích i zapaluje. Je to značná škoda vzhledem k bohatství této lokality a bylo by dobré pomýšlet na nějaký ochranný zásah, nejlépe snad na obnovení xerothermních hájových porostů na úpatí srázů podél železniční trati.

V. Ložek, konservátor.

K PROBLÉMU KOZOROŽCA V TATRÁCH

V sůvise s importováním kaukazského kozorožca do Vysokých Tatií rozvířila sa znova otázka, která sa už predtým často pretriasala, či totiž bol kozorožec (*Ibex capra* L.) na tatranskej pôde pôvodný, alebo či zprávy o jeho niekdajšej existencii na našom území vznikli len na mylnom podklade.

K diskusií prispievam dátami z niekoľkých prameňov.

Vo svojej levočskej kronike píše richtár KONRÁD SPER-FOGEL aj o tom, ako sa farárom JÁNOM HENCKELOM a MENHARDOM MISSINBLASEROM bol v roku 1517 pozdravil v Budíne nového kráľa LUDOVÍTA II. V kráľovom sprievode sa nachádzajúcemu päťkostolskému biskupovi darovali Levočania „einen Steinbock, ein fassel Nevögen und zwey Lachsen“. Túto zprávu prevzal v doslovnom znení aj kronikár GAŠPAR HAIN a cituje ju WAGNER (Analecta Scepusii II. 134). U HAINA nachádzame aj v roku 1540 ďalší zaujímavý údaj, podľa ktorého figuruje medzi darmi Levočanom cisárskemu poslovi, ktorý priviezol do mesta municie pre cisárske vojsko, tiež „Capricornorum 1“.

Podtatranskí nemeckí vidiečania rozumeli pod Steinbockom, čiže „skalnou kozou“, bez výnimky vždycky len kamzika. Potvrďuje to aj JAKUB BUCHHOLTZ, na svoj čas najlepší znalec nášho horstva, ktorý v roku 1783 zdôrazňuje, že v celej tatranskej oblasti niečo takých ľudí, čo by boli hoc aj len počuli o kozorožcoch v Tatrách. Vtedy užívaný názov Steinbock sa pre Skalnaté pleso korigoval tiež na jeho staršiu formu Steinbachsee, podotýkajúc, že išlo iba o chybné prekrútenie pôvodného znenia (III, str. 178).

Latinský *capricornus* označuje síce kozorožca, ale z povedaného vyplýva, že aj tu mohol byť pisateľ ovplyvnený iba spískym dialektom Nemcov, respektive miestnym nemeckým menom pre kamzika. Vydavateľka HAINOVEJ kroniky (BAL, FÖRSTER a KAUFFMANN v Levoči, 1913) preložili *capricorna* tiež ako kamzika. Ostatne, CROMER (1578, str. 39) píše na mieste, kde myslí určite kamziku, podobným spôsobom: „Ferunt capreas montana loca Ungariae finitima“.

O kozorožcoch hovoria spomedzi starých tatranských spisovateľov všeobecne len tí, ktorí si získavali informácie iba od miestneho obyvateľstva a tieto nesprávne chápali a sami si ich aspoň dostatočne neoverovali vlastnými pozorovaniami. Dôkladný ROBERT TOWNSON (str. 366) sa ale nenechal už zvädzať a súhlasne s BUCHHOLTZOM krátko po ňom vraví, že Steinbock znamená kamzika a popri tomto nepoznajú ani najlepší znalci pohoria, najmä poľovníci, inú divú kozu, čiže kozorožca.

Najviac jej pomýlil zoológov zrejme ZAWADSKI (1830, str. 34), ktorý spomína, že Steinbock vykántril iba krátko predtým — teda na začiatku 19. storočia — v severnej časti centrálnych Karpát šarapatiaci pytliači. Akísi horali mu aj ukázali údajnú kožu kozorožca, no rozky nevidel, hoci veľká škoda, lebo vtedy by už iste nebol tak ľahkoverne prijal zprávu o nedávnej existencii kozorožcov v Tatrách.

EGERVÁRY spomína v časopise „Waidmannsheil“ z roku 1910, č. 14, olejomaľbu v niekdajšom veľkom múzeu, pochádzajúcu od akéhosi veľkolomnického učiteľa z čias medzi rokmi 1710—1760 a znázorňujúcu kozorožca na horskom hrebeni. Po tomto obraze niečo už dnes nijakých stôp a nepodarilo sa ho zistiť ani v povojnových pozostatkoch veľkého múzeálneho inventára.

Zaujímavou úlohou bude ešte zistiť, ako sa dostal kozorožec do spíšskej heraldiky, lebo je nesporné, že v rodných erboch BERZEVICZYCH, MAUKSCHOVCOV a MUDRÁ NYOVCOV neide isto o kamzika, ale kozorožca!

Ivan Bohuš.

NA OCHRANU ČISTOTY VOD

V posledný dobé se setkala štátna ochrana prírody se dvěma případy, kdy významně průmyslové závody projevily snahu o ochranu povodí, v němž leží. V údolí Kamenického potoka v okr. Říčany u Prahy zamýšlela chránit štátní ochrana přírody několik skupin autochtonních smrků. Získala souhlas lesní správy, zároveň však se zjistilo, že stromy jsou ohroženy znečištěním potoka, který nese odpadní vody velkého průmyslového závodu. Obrátila se proto na vedení tohoto podniku a v zápětí dostala odpověď, že byla již nedlouho předtím učiněna opatření, aby nedocházelo ke znečišťování. V těchto potoka nahromaděné dehty a fenolové látky budou nákladem závodu vybrány a zpracovány. Jiné agresivní vody, jež byly dříve také vypouštěny, nyní se před vypouštěním neutralisují zvláštním technickým zařízením a pod dozorem závodního chemika. Dopis národního podniku Kovohutě končí větou: „Tímto opatřením zamezíme v budoucnu ničení porostů v povodí, neboť sami máme zájem o zachování krásného prostředí v okolí závodu. Pokud jde o následky dřívější praxe při vypouštění odpadních látek, věříme, že se již dále projevovat nebudou a postupem doby samy zmizí.“

V druhém případě jde o Kladno. Konservátor ochrany přírody jednal s vedoucím investičního oddělení Spojených oceláren a probral s ním všechny případy znečištění vod. I zde projevily představitel průmyslového závodu zásadní porozumění pro nutnost čištění odpadních vod. Mechanické znečištění, hlavně zanášení toků struskou, odstraňuje se již zřízením dostatečných sedimentačních prostorů. Odstraní chemické znečištění je obtížnější, nicméně Spojené ocelárny slíbily věc vyřešit do roku 1960, při čemž podstatně zlepšení nastane dílčími opatřeními již dříve. Jde opět hlavně o fenoly, jež jsou povodím dřevotřískového potoka zanášeny až do Vltavy. Zdroje fenolu jsou v rozsáhlém závodě rozptýleny na

mnoho míst, z nichž většina je drobných a obtížně podchytilných zvláštní kanalicí. Pouze koksovny jsou tak významným zdrojem fenolu, že jeho zachycování a zpracování má naději na jakousi rentabilitu. Zde se také již zachycovací zařízení zřizuje a postupně se uvede do provozu. Znečišťování jinými chemickými látkami se pak odstraní koordinací provozního postupu.

Jednáni v Kladně však ukázalo, že otázka čistoty vod a získávání cenných látek z průmyslových zbytků je stále ještě velmi málo propracována a že chybí zkušenosti. Bylo by velmi užitečné, kdyby se touto věcí soustavně zabývaly výzkumné ústavy jednotlivých průmyslových odvětví. A dále se ukázalo, že některá průmyslová odvětví již tento problém řeší, že však to nejsou právě ta, která působí největší poškození našich vod. Těžká chemie, papírenství a textil, stejně jako průmysl umělých vláken se zatím, jak se zdá, odpadními vodami a jejich využitím ještě nezabývají s potřebnou intenzitou a se žádoucími výsledky. Pavel Nauman.

HLENKY (MYXOMYCETES) PŘÍRODNÍ RESERVACE „NOVOZÁMECKÝ RYBNÍK“

(Příspěvek k výzkumu štátní přírodní rezervace)

Při mykologickém průzkumu této přírodní rezervace jsem během roku 1954 nasbíral též několik položek hlenek, jejichž seznam uvádím jako první část o mykofloře této oblasti.

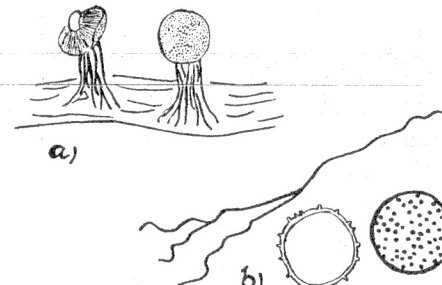
Území rezervace „Novozámecký rybník“ — ležící mezi obcemi Jestřebí a Zahrádky u České Lípy v severních Čechách — má vyvinutou především rozsáhlé porosty rákosu (*Phragmites communis* TRIN.) na hustě zarostlých březích. Ty přecházejí většinou ve vlhké rašelinné louky a jen tu a tam se připojují malé lesíky, více méně kulturní, tvořené převážně borovicí lesní (*Pinus silvestris* L.). Proto zde není ani dostatečné množství starých zetlelých dřev a bylinných zbytků, na kterých hlenky s oblibou rostou. Zároveň i letošní celkem dosti vlhké, ale studené počasí nijak nenapomáhalo jejich růstu. Proto při jejich ojedinělém výskytu je druhově bohatství tohoto území dosti chudé.

Fuligo septica (L.) WEBER — nápadná žlutavá aethalia se vyskytovala na starých pařezech téměř po celý rok.

Physarum mutabile (ROST.) LISTER — na starém ztrouchnivělém dřevu spolu s *Trichia varia*, v záp. cípu u Zahrádek v křoví, 16. 10. 1954 — 672/54.1)

Mucilago spongiosa (LEYSSER) MORGAN — na severním břehu, mezi Karasy a Provodínem, na starých odumřelých stéblech trav, 16. 10. 1954.

1) Číslo položky v herbáři.

Obr. 1. *Didymium squamulosum* (A. et S.) FR. — a) dvě plodničky, levá částečně rozpadlá, s výstiklou kolumelou (10krát zvětšeno).

Didymium melanospermum (PERS. in ROEM.) MACBRIDE — na jižním břehu, na kraji dubového lesa na trouchnivém dřevu, 17. 10. 1954 — 678/54.

Didymium squamulosum (ALB. et SCHW.) FRIES — na východním břehu při ústí přítoku z Velkého rybníka na odumřelých listech ostřice ve vlhkém břehu, 10. 8. 1954 — 550/54. (Obr. 1.)

Stemonitis fusca ROTH in ROEM. — tento druh, velmi ozdobný a nápadný svými plodničkami v podobě hnědavých peřiček, je jeden z nejběžnějších našich zástupců hlenek. Nalezl jsem je však pouze jednou na jižním břehu v borovém lese na pařezu, 12. 8. 1954 — 566/54.

Lycogala epidendrum (L.) FRIES — na severním břehu u Provodína na starém ztrouchnivělém pařezu, 10. 8. 1951, a na jižním břehu na starém pařezu břízy (*Betula*) 14. 8. 1954 — 611/54.

Arcyria nutans (BULL.) GREVILLE — na jižním břehu v borovém lese na kouscích zetlelého dřeva, 12. 8. 1954 — 567/54. (Obr. 2a.)

Arcyria incarnata PERS. (Obr. 2b.)
Arcyria denudata (L.) WETTSTEIN (= *Arc. punicea* PERS.) — rostly spolu na starém trouchnivém pařezu na sev.-vých. břehu poblíž Provodína, 10. 8. 1954 — 533/54.

Trichia varia PERS. in ROEM. — v západním cípu u Zahrádek spolu s *Physarum mutabile*, 16. 10. 1954 — 672/54, a na sev.-záp. břehu pod skalou na starém, mechem obrostlém pařezu, zároveň s *Oxyporus populinus* (SCHUM. ex FR.) DONK, 16. 10. 1954 — 675/54. (Obr. 2c.)

Hemitrichia clavata (PERS.) ROST. — na jižním břehu na starém dřevu v dubovém lese, 14. 8. 1954.

Z. Moravec.

Obr. 2. a) *Arcyria nutans* (BULL.) GREV., kapiliciová vlákná zdobená trny; b) *Arcyria incarnata* PERS., kapiliciová vlákná zdobená zuby a prstenci; c) *Trichia varia* PERS. in ROEM., kapiliciová vlákná zdobená spirálními listami (mikrofotografie).

